

Original Research (AR)
Orijinal Araştırma (AR)

Bir Boş Zaman Etkinliği Olarak Doğa Sporları Aktivitelerine Katılan Bireylerin Çevresel Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*

Fulya GÖKDAYI ** 1, Mehmet DEMİREL²

¹Dumlupınar University, Kütahya, Turkey

²Necmettin Erbakan University, Konya, Turkey

Öz

Araştırmanın amacı, doğa sporları aktivitelerine katılan bireylerin çevresel farkındalık düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan 202 (%67.1) "Erkek" ve 99 (%32.9) "Kadın" olmak üzere toplam 301 doğa sporları aktivisti çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından hazırlanmış kişisel bilgi formuna ek olarak, katılımcıların çevresel farkındalık düzeylerini belirlemek için Demirel (2009) tarafından geliştirilen "Çevresel Duyarlılık Ölçeği" kullanılmıştır.

Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans yöntemleri; verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesi için Shapiro Wilks normallik testi uygulanmış ve bunun neticesinde verilerin non-parametrik test koşullarına uygun olduğunun anlaşılmasından sonra anlamlı farklılıkların belirlenmesi için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

Cinsiyet, bir çevre kuruluşuna üyelik, yaş ve refah düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık yok iken ($p>0.05$), ailede çevre ile ilgili konuların konuşulması ile tüketimde çevrenin korunmasına yönelik tedbirler alınıp alınmadığı değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0.05$). Sonuç olarak, yaş, refah düzeyi, cinsiyet ve herhangi bir çevre kuruluşuna üyelik durumunun çevresel farkındalığı etkileyen değişkenler olmadığı fakat tüketimde çevrenin korunmasına yönelik tedbirler almanın ve ailede çevre ile ilgili konuların konuşulması çevresel farkındalığı etkileyen değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Rekreasyon, Doğa Sporları, Çevresel Farkındalık*

Investigation of the Levels of Environmental Awareness of The Individuals at the Nature Sports Activities as a Leisure Time Activities

Abstract

The aim of the research is to examine the environmental awareness levels of the individuals participating in nature sports activities according to different variables. A total of 301 natural sports activists, 202 (67.1%) man and 99 (32.9%) woman, who were selected by the appropriate sampling method, voluntarily participated in the study.

The survey model was used in the study. In addition to the personal information form prepared by the researcher, "Environmental Sensitivity Scale" developed by Demirel (2009) was used to determine the environmental awareness levels of the participants.

* Bu çalışma Bodrum-Türkiye de düzenlenen "Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetim Kongresi 10-13 Mayıs 2018" de poster bildirisi olarak sunulmuş ve kongre kitapçığında bildirisi özeti olarak yayınlanmıştır.

** Corresponding author e-mail address fulyagokdayi@gmail.com

Percentage (%) and frequency methods for determining the distribution of personal information of participants; Mann-Whitney U and Kruskal Wallis tests were used to determine the significance of the differences after the Shapiro Wilks normality test was performed to determine if the data had normal distribution and that the data were suitable for non-parametric test conditions.

Gender was found to be significantly different according to variables such as the environment related issues and the measures to protect the environment in the consumption ($p < 0.05$), while there was no significant difference according to membership, age and welfare level of an environmental establishment ($p > 0.05$). As a result, age, prosperity, gender and membership to any environmental organization are not variables that affect the environmental awareness, but the measures to protect the environment in consumption and talk about the environment in the family are the variables that affect the environmental awareness.

Key Words: Recreation, Nature Sports, Environmental Awareness

GİRİŞ

Çevre; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve etkileşimde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam olarak tanımlanabilir (Topal, 2010). Queensland Outdoor Federation'a göre ise açık alan rekreasyonu "açık alanda yapılan ve yarışma veya kuralları olmayan, herhangi bir tesis veya altyapı olmaksızın yapılabilen, geniş araziler, bol miktarda su veya hava gerekebilen, çoğunluğu açık alan olan ve düzenlenmemiş doğal arazide gerçekleşen etkinlikler toplamıdır" (Plummer, 2009). Ormanlık ve dağlık alanlar nitelik ve nicelik açısından en fazla öneme sahip açık hava spor kaynaklarının başında gelmektedir. Özellikle doğa ve çevre bilincine yönelik aktiviteler gün geçtikçe artmaktadır (Atik, 2013). Bu nedenle her türlü doğa sporu etkinlik alanlarında sürdürülebilirlik yaklaşımının da bu alanları öncelikle dikkate almak önemlidir. İnsan davranışları çevre sağlığını önemli ölçüde etkilemekte ve yanlış tutum ve davranışlar çevre sorunlarına yol açmaktadır (Evans, 2007). Çevresel farkındalığa bağlı olarak çevresel duyarlılık da küçük yaşlardan itibaren şekillenir. Çocukların bu özellikleri etkili bir çevre eğitimiyle yönlendirilerek çevreye karşı sorumlu davranışlar geliştirmeleri sağlanabilir (Yıldız, 2017).

Sporun insan sağlığına, kişinin bedensel ve zihinsel gelişimine yaptığı katkılar saymakla bitmez. Doğa sporları son dönemlerde spor faaliyetleri adı içerisinde hızla artan yeni bir dal oluşmaya başladı ki, her yaş ve meslek grubundan insanın ilgi odağı haline gelmiştir. Bireyler içlerinden gelen macera tutkusunun peşinden dünyanın her köşesine gitmektedirler. Doğa sporları etkinlikleri; yüksek dağ tırmanışı, kaya tırmanışı, oryantiring, mağaracılık, dağ bisikleti, kürek, yüzme, sörf, dalış, yelken, rafting, kayak, tur kayağı, snowboard, paraşüt, handgliding, cliffjumping ve yamaç paraşütü doğa sporları olarak ele alınmıştır (Koçak ve Balcı, 2010). Doğa yürüyüşleri çok fazla teknik beceri ve yeterlilik gerektirmeyen biraz bilgilendirme ve biraz da kondisyon ile herkesin rahatlıkla yapabileceği bir faaliyettir. Doğa yürüyüşlerinin bir sonraki aşaması ise Dağ Yürüyüşleridir. Doğa yürüyüşlerinden farkı ise, zorluk derecelerinin biraz daha yüksek olması ve dağcılık kategorisi içinde de yer almasıdır. Dağcılık; içinde eğitim, ilkyardım, teknik beceri, kondisyon, beslenme, yön bulma ve karda, kayada veya buzda, arama kurtarmaya varana kadar birçok alanda bilgi birikimi, tecrübe ve yeterlilik gerektiren zirve amaçlı bir spor dalıdır. Doğa sporlarının, adrenalini seviyesinin yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. İnsan sağlığı ve gelişimine katkısı da bir o kadar fazla ve tartışma gerektirmeyen diğer bir gerçektir. Doğa sporları; insanda disiplin, kararlılık, uyum, dayanıklılık, karar verme ve uygulama gibi becerilerin gelişimine katkı sağlar. Dağcılık hepsinin ötesinde, dağın doğasını iyi bilmek demektir. Karşılaşılabilecek zorlukların üstesinden gelebilecek beceriye de sahip olmayı gerektirir (Moynier, 2004).

Doğa sporları ve açık hava rekreasyon etkinlikleri doğal alanlara olumlu etkilerde bulunabileceği gibi aynı zamanda çeşitli olumsuz etkilerde yaratabilmektedir (Atik ve ark., 2009; Karaküçük, 2009; Cole, 2004; Ardahan, 2012; Balcı ve Koçak, 2014). Dağlarda ortaya çıkan sorunların ana kaynağı öncelikle bu alanları turizm/rekreasyon amacıyla kullanan dağcılarının kendisi, ikinci olarak da Doğa Sporları Kapsamında Çevrenin Korunması turizm hareketinin içinde yer alan diğer kişi ve kuruluşlar olarak görülmektedir. Spor faaliyetlerinin ormanlara verdiği diğer bir zarar da, doğada doğa sporları faaliyetleri (hiking, trekking, kampçılık vb.) sırasında çok sık görülen ateş kullanımı dikkatsizliği ve bunun yol açtığı orman yangınları biçiminde kendini göstermektedir (Aslan ve Aktaş, 1994). Pils vd.'ne (1996) göre doğada yapılan etkinlikler sonucunda doğaya verilen zararlar gürültü kirliliği, su kirliliği, çöp üretimi ve bunların uzaklaştırılmasında karşılaşılan sorunlar, kanalizasyon sorunları, kış sporları alanlarındaki binalardan dolayı görsel kalitenin bozulması, tırmanış için kayaların işaretlenmesi ve boltlanması, aşırı kullanıma bağlı olarak: patikaların bozulması, taşıt kullanımı sonucu oluşan hava kirliliği, bitki örtüsünün tahribi şeklinde sıralanabilir (Somuncu, 2004). Bu nedenle her türlü doğa sporu etkinlik alanlarında sürdürülebilirlik yaklaşımından hareketle bir dizi önlemler alınmalıdır. Doğa sporlarına katılan bireylerin yüksek çevre bilincine sahip olduğunun bilinmesi, toplumun çevre bilincinin geliştirilmesi için doğa sporlarına katılımın desteklenmesi ve genç yaşlardan itibaren bu konudaki eğitimlerin artırılması sağlanmalıdır. Bu araştırmanın amacı, doğa sporları aktivitelerine katılan bireylerin çevresel farkındalık düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesidir.

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı doğa yürüyüşü, dağcılık ve kaya tırmanışı için organize edilmiş etkinliklere aktif bir şekilde katılan bireylere çevresel farkındalık ve tutumlarını anlamaya yönelik çevresel duyarlılık ölçeği çalışması yapılmıştır. Araştırmanın verilerinin elde edilmesinde online anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın yürütülmesinde de betimsel yöntem kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada betimsel araştırma yönetimi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2018 yılında Türkiye'nin her bölgesinden aktif olarak devam eden doğa yürüyüşü, dağcılık ve kaya tırmanışı yapan bireyler oluşturmaktadır. Bu ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılması amacıyla seçilen sporculardan 202 (%67,3) erkek ve 99 (% 32,7) kadından olmak üzere toplam 301 birey araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın ölçme aracı 2 bölümden oluşturulmuştur. Ölçme aracının birinci bölümünü "Kişisel Bilgi Formu" kişisel özelliklerini belirleyen 12 sorudan oluşturmaktadır. İkinci bölümün de ise 17 maddeden oluşan 3 alt boyuttan oluşan Likert tipi "Çevresel Duyarlılık Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Sporcularla ilgili kişisel bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Kişisel bilgi formunda sporcuların yaşı, eğitim durumu, mesleği, boş zaman süreleri, refah düzeyleri, doğa sporları etkinliklerine katılım durumları ile sporcuların ailelerinin çevreye duyarlılıkları ve çevre ilgili 12 soru bulunmaktadır.

Çevresel Duyarlılık Ölçeği

Çevresel duyarlılık ölçeği hızlı nüfus artışı, çevre sorunları, doğal kaynaklar, çevreyi ve doğayı koruma ve hayvanları koruma ile ilgili maddelerden oluşmaktadır. “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” Demirel (2009) tarafından geliştirilmiş ve 3 faktörlü yapıyı desteklemektedir. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri. 454 ile. 835 arasında değişmektedir. Çalışmamız için ise cronbach alpha güvenirlik katsayısı. 82 olarak bulunmuştur. Alt boyutları (a) Genel Bilgi, (b) Öneri, (c) Kişisel Davranış olarak adlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans yöntemleri; verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesi için Shapiro Wilks normallik testi uygulanmış ve bunun neticesinde verilerin non-parametrik test koşullarına uygun olduğunun anlaşılmasından sonra anlamlı farklılıkların belirlenmesi için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların %67,1’inin erkek, %46.8’sinin 30 yaş ve üzeri olduğu, %55.8’inin refah düzeyinin normal olduğunu, %28.9’unun haftalık boş zaman süresinin normal olduğunu, %53.8’inin boş zamanlarını değerlendirme de bazen güçlük çektiğini, %55.5’inin herhangi bir çevre kuruluşuna üye olduğunu, % 50.5’inin ailesinin doğa sporları etkinliklerine katılmadığını, %87.4’nün ailesinde çevre ile ilgili konuşulduğunu, %72.1’nin ailesinin çevre kuruluşuna üye olmadığını, %88.7’sinin ailesinin tüketimlerinde çevreye yönelik tedbirler aldığı görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Kişisel Bilgilerin Dağılımı

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	202	67.1
	Kadın	99	32.9
	Toplam	301	100
Yaş	17-20 yaş	19	6.3
	21-25 yaş	107	35.5
	26-30 yaş	34	11.3
	30 yaş ve üzeri	141	46.8
	Toplam	301	100
Refah Düzeyi	Kötü	56	18.6
	Normal	168	55.8
	İyi	77	25.6
	Toplam	301	100
Haftalık Boş Zaman Süresinin Yeterliği	Kesinlikle Yetersiz	39	13.0
	Yetersiz	85	28.2
	Normal	87	28.9
	Yeterli	65	21.6
	Kesinlikle Yeterli	25	8.3
	Toplam	301	100
Boş Zamanlarınızı Değerl. Ne Sıklıkla Güçlük Çekiyorunuz	Her Zaman	33	11.0
	Bazen	162	53.8
	Hiçbir Zaman	106	35.2
	Toplam	301	100
Herhangi Bir Çevre Kuruluşuna Üyemisiniz?	Evet	167	55.5
	Hayır	134	44.5
	Toplam	301	100
Ailenizde Doğa S. Etkin. Başka Katılan Var mı?	Evet	149	49.5

	Hayır	152	50.5
	Toplam	301	100
Ailenizde Çevre İle İlgili K. Konuşmuşunuz?	Evet	263	87.4
	Hayır	38	12.6
	Toplam	301	100
Ailenizde Çevre Kuruluşuna Üye misiniz?	Evet	84	27.9
	Hayır	217	72.1
	Toplam	301	100
Aileniz tüket. çevreye yönelik tedbirler alır mı?	Evet	267	88.7
	Hayır	34	11.3
	Toplam	301	100

Tablo 2. Katılımcıların Çevresel Duyarlılık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Z	p
Genel Bilgi	Erkek	202	148.37	-.764	.445
	Kadın	99	156.37		
Öneri	Erkek	202	149.12	-.541	.589
	Kadın	99	154.83		
Kişisel Davranış	Erkek	202	149.12	-.541	.589
	Kadın	99	154.83		

Yapılan Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “öneri” ve “kişisel davranış” alt boyutlarına ilişkin puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Çevresel Duyarlılık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Yaşlarına Göre Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Boyut	Yaş	N	Sıra Ort.	X ²	p
Genel Bilgi	17-20	19	146.34	2.182	.536
	21-25	107	148.41		
	26-30	34	134.88		
	31 ve üstü	141	157.48		
Öneri	17-20	19	131.82	7.681	.053
	21-25	107	142.33		
	26-30	34	130.78		
	31 ve üstü	141	165.04		
Kişisel Davranış	17-20	19	131.82	7.681	.053
	21-25	107	142.33		
	26-30	34	130.78		
	31 ve üstü	141	165.04		

Tablo 3’de yer alan Kruskal Wallis sonuçları incelendiğinde, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “öneri” ve “Kişisel Davranış” alt boyutuna ilişkin katılımcıların puanları arasında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Çevresel Duyarlılık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Refah Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Boyut	Refah D.	N	Sıra Ort.	X ²	p
Genel Bilgi	Kötü	56	146.63	.181	.914
	Normal	168	152.08		
	İyi	77	151.82		
Öneri	Kötü	56	146.46	.933	.627
	Normal	168	148.82		
	İyi	77	159.05		
Kişisel Davranış	Kötü	56	146.44	.888	.642
	Normal	168	148.95		
	İyi	77	158.80		

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği”, “Genel Bilgi”, “Öneri” ve “Kişisel Davranış” alt boyutlarına ilişkin puanları refah düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 4.7. Katılımcıların Çevresel Duyarlılık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Bir Çevre Kuruluşuna Üyelik Durumlarına Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Katılım Durumu	N	Sıra Ort.	Z	p
Genel Bilgi	Evet	167	157.34	-1.719	.086
	Hayır	134	143.10		
Öneri	Evet	167	158.57	-1.702	.089
	Hayır	134	141.56		
Kişisel Davranış	Evet	167	158.58	-1.428	.153
	Hayır	134	141.55		

Yapılan Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “kişisel davranış” ve “Öneri” alt boyutlarına ilişkin puanları, bir çevre kuruluşuna üyelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, doğa sporlarıyla uğraşan bireylerin “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” ile çevresel farkındalık ve tutumlarına etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların %67,1’inin erkek olduğunu, Yapılan Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “öneri” ve “kişisel davranış” alt boyutlarına ilişkin puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Çabuk (2003) ise çalışmaların da üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelendiği bir çalışma da, kadınların çevreye karşı daha duyarlı davranışlar sergilediklerini göstermiştir. Bir başka çalışmada ise çevresel farkındalık ile ilgili olarak farklı yaş gruplarında yapılan araştırmalarda bireylerin ailelerinden, üyesi oldukları kültürel gruplardan, grup arkadaşlarından vs. hayatları boyunca etkilendikleri görülmekle birlikte özellikle cinsiyetin ve eğitim düzeyinin bu farkındalık düzeyini açıklamada önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Coertjens (2010), Özbebek (2012).

Araştırmaya katılan bireylerin, %46.8’sinin genel yaş ortalaması 30 yaş üzeri olduğunu olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, araştırmaya katılan bireylerin doğa sporlarına başlama yaşının üniversite çağından sonra yoğunlaştığı düşüncesini desteklemektedir. Kruskal

Wallis sonuçları incelendiğinde, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “öneri” ve “Kişisel Davranış” alt boyutuna ilişkin katılımcıların puanları arasında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Benzer araştırmalarda yaş ile çevresel tutum arasında pozitif anlamda ilişki bulunduğu hatta genç bireylerin çevresel tutumlarının yüksek olduğu görülmektedir Özmen (2005). Mansuroğlu (2010) araştırmalarında ise tüm yaş gruplarını değerlendirdiklerinde çevreye yönelik tutumun orta düzeyde olduğunu saptamış olup bu durum 25-30 yaş arasında “çok yüksek”, 31-40 yaş arasında ise “yüksek” düzeydedir.

Araştırmaya katılan %55.8’inin refah düzeyinin normal olduğunu, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği”, “Genel Bilgi”, “Öneri” ve “Kişisel Davranış” alt boyutlarına ilişkin puanları refah düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Wiidegren (1998) tarafından gerçekleştirilen “Kişisel Normlar ve Yeni Çevre Modelleri” isimli çalışmada da gelir düzeyinin çevreye bakış açısını ve çevresel tutumu etkilediği tespit edilmiştir. Gelir seviyeleri ile onların çevreye yönelik tutumları ve boş zaman etkinlikleri skorları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı da araştırılmış, fakat anlamlı farklar bulunamamıştır. Bu bulgu Erol (2006), Özmen (2005) ve Şama (2003) tarafından yapılan çalışmalarda bulgularla benzerlik göstermektedir. Özdemir (2015)’in belirttiği gibi; insanların doğayı yaşamaya devam etmelerini sağlayacak ortamların oluşturulması ve korunmasına yol gösterici olacak algı ve düşüncelerini tespit eden çalışmalar önem arz etmektedir.

Araştırmaya katılan %28.9’unun haftalık boş zaman süresinin normal olduğunu, %53.8’inin boş zamanlarını değerlendirme de bazen güçlük çektiği belirlenmiştir. Erten (2003) çevre bilincine sahip insanların çevre aktivitelerine katılmalarının beklendiği ancak çevresel sorunların insanların öncelikli sorunları arasında yer almadığını vurgulamışlardır.

Yapılan Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “kişisel davranış” ve “Öneri” alt boyutlarına ilişkin puanları, bir çevre kuruluşuna üyelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Çoğunluğunun (%55) herhangi bir çevre kuruluşuna üye olduğunu % 50.5’inin ailesinin doğa sporları etkinliklerine katılmadığını, %87.4’nün ailesinde çevre ile ilgili konuşulduğunu, %72.1’inin ailesinin çevre kuruluşuna üye olmadığını, %88.7’sinin ailesinin tüketimlerinde çevreye yönelik tedbirler aldığı görülmektedir. Çevresel bilinç ve tutum değerleri arasındaki farklılık daha önce yapılan bir çalışmada, çevre sorunlarının bilindiği halde önemsenmemesi, olumsuz davranışların cezalandırılmaması, eğitimde çevre korumaya yönelik davranışların verilmemesi ile ilişkilendirilmiştir Yücel (2006) Toplum fertlerinde çevreye karşı pozitif tutum ve değer yargılarının oluşması gerekmekte, bu ise sadece çevre eğitimi ile mümkün olmaktadır Erten (2003). Öztürk (2013) araştırmasında, doğada yapılan aktiviteler ve çevre konusuna değinmiştir. Araştırmasında doğa sporlarının çevreye ve doğaya zarar vermeden sürdürülmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Sonuç olarak elde edilen bulgular incelendiğinde, çevreyi korumanın, çevrenin farkında olmanın ve olumlu çevre davranışı geliştirmenin daha da önem kazandığı günümüzde çevre duyarlılığı ile ilgili olarak yapılacak çalışmaların daha kapsamlı olması gerektiğini, bunun oksinirli kalmadan geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Doğada yapılacak olan sporların veya etkinliklerin bulunulan bölgenin doğal şartlarına zarar vermeyecek nitelikte dağcılık, bisiklet yarışları, kampçılık, motor gibi etkinlikler tasarlanırken daha dikkatli planlanmalıdır. Doğa sporları yapan bireylerin genel anlamda çevresel farkındalık düzeylerinin daha pozitif olduğu anlaşılmaktadır. Keleş (2010) çalışmalarında, doğa eğitimi programının bireylerin çevre bilincine, tutumlarına ve davranışlarına önemli

ölçüde etki ettiğini ve kalıcılık sağladığını belirtmişlerdir. Güler (2009) ise çalışmasında doğa eğitimine dayalı çevre eğitimi uygulamalarının çevre ile ilgili bilgili edinmede etkili olduğunu bildirmektedir. Bu nedenle doğa sporlarına katılımın yaygınlaştırılması ve özellikle küçük yaşta bu etkinliklere katılımın desteklenmesi, çevre bilincinin artırılmasında ve çevrenin korunmasında önemli rol oynayabilir.

KAYNAKLAR

Ardahan, F. (2012). Comparison of the New Ecological Paradigm (NEP) scale's level of participants and non participant of outdoor sports with respect to some demographic variables: Turkey case. *The Online Journal of Recreation and Sport*, 1 (3), 8-18.

Aslan, Z. ve Aktaş, G. (1994). Turizm Açısından Çevre Sorunlarına Genel Bir Yaklaşımı, *Çevre Dergisi*

Atik, M., Sayan, S., Karagüzel, O. (2009). Impact of recreational trampling on the natural vegetation in Termessos National Park, Antalya-Turkey. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 15 (3), 249-258.

Atik, A., Yılmaz, B., Aslan, F., Ateş, O., Taçoral, E. (2013). Peyzaj mimarlığı öğrencilerinin eğitim ve meslektan beklentilerinin İnönü Üniversitesi örneğinde incelenmesi üzerine bir araştırma. *İNönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. 3(8):105-122.

Balcı, V., Koçak, F. (2014). Spor ve rekreasyon alanlarının tasarımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2, 46-58.

Cole, D.N. (2004). Environmental impacts of outdoor recreation in wildlands. <http://www.leopold.wilderness.net/research/fprojects/docs12/ISSRMChapter.pdf>. (07 Ocak, 2015).

Coertjens, L., Boeve-De Pauw, J., De Maeyer, S. Van Petegem, P. (2010). Do Schools Make A Difference In Their Students' Environmental Attitudes And Awareness? Evidence From Pisa 2006. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 8, 497-522.

Çabuk, B., Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi, *Anakara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 36, 1-2, 189-198.

Demirel, M. (2009). *Rekreasyonel Etkinliklere Katılım ve Çevresel Duyarlılık*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D., Doktora Tezi.

Erten, S., Özdemir, P. ve Güler, T. (2003). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin çevre bilinci düzeylerinin ve bu okullardaki çevre eğitiminin durumunun belirlenmesi. *OMEP: 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı*, 5-11 Ekim. Kuşadası, Aydın.

Erol, G. H. ve Gezer, K. (2006). Prospective of elementary school teachers' attitudes toward environment and environmental problems. *International Journal of Environmental and Science Education*, 1/1, 65 – 77.

Evans, G., Brauchle, G., Haq, A., Stecker, R., Wong, K., Shapiro, E. (2007). "Young Children's Environmental Attitudes and Behaviors". *Environment and Behavior*. 39(5): 635-659.

Güler, T. (2009). Ekolojik temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*. 2009;34 (151): 30-43.

Keleş, Ö., Uzun, N. ve Varnacı-Uzun, F. (2010). Thechange of teachercandidates' environmental consciousness, attitude, thought and behaviors with naturetraining Project and the assessment of itspermanence. *Electronic Journal of SocialSciences*. 9 (32): 384-401

Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme)*. (Beşinci Baskı). Gazi Kitabevi, Ankara.

- Koçak, F. ve Balcı, V. (2010). Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik. Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 2(2): 213-222.
- Mansuroğlu, S., Karagüzel, O., Atik, M., Kınıklı, P. (2010). Effects of Socio- Economic Characteristics On Environmental Attitudes in Developing Countries: Antalya Case In Turkey. Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 24(1), 10-18.
- Moynier, J. (2004). Herkes İçin: Dağcılık. Bilge Sanat Yapım Yay. Tant. Kağ. Tur. San. Tic. Ltd. Şti
- Özbebek Tunç, A., Akdemir Ömür, G., Düren, A. Z. (2012). Çevresel farkındalık. İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 47, 227-246.
- Özdemir, A. ve Kiray Vural, B. (2015). Yaşlıların doğa/bahçe algıları üzerine bir araştırma: Denizli örneği. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5 (11):65-77
- Özmen, D., Çetinkaya, A.Ç., Nehir, S. (2005). Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 4(6), 330-344.
- Plummer, R. (2009). Outdoor Recreation. First Edition Published by Routledge, New York.
- Şama, E. (2003). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23/2, 99-110.
- Somuncu, M. (2004). Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel. Coğrafi Bilimler Dergisi, 2 (1):1-22.
- Topal, M. ve Arslan, E. I. (2010). "Türkiye'de Çevre Mühendisliği Bölümleri ve Eğitimi." Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 26(1): 34-49.
- Wudegren, Ö. (1998). The New Environmental Paradigm and Personal Norms. Environment and Behavior. Vol.30, No:1, 75-100.
- Yücel, M., Altunkasa, F., Güçray, S., Uslu, C., Say, N. P. (2009). Adana'da Çevre Duyarlılığı Düzeyinin ve Geliştirme Olanaklarının Araştırılması, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(2): 217-228.
- Yıldız, T.G. (2017). Çevre Eğitimi. B.Akman, G.U. Balat ve T.G. Yıldız (Ed.) Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitimi içinde Ankara: Anı Yayıncılık, (ss. 267-287)